

**РОЛЬ КАФЕДРИ ЮНЕСКО В ФОРМИРОВАННІ ПСИХОЛОГІИ
МЕЖЛИЧНОСНОЇ КОМУНІКАЦІИ**

В Статтє «Роль кафедри ЮНЕСКО в формирова́нні психології міжличностної комунікації» обосновано теоретико-методологічні основи формирова́ння високого рівня міжличностної комунікації студентів ви́сших технічних учєбних заведєнь; проаналізовано проблеми розвитку навчєк міжличностної комунікації і рассмотрєні пути єє ефективного розвитку.

S.À. Zavetnyi, I.A. Danchenko

**ROLE of DEPARTMENT of UNESCO In FORMING of PSYCHOLOGY of
MEZHLICHNOSNOY of COMMUNICATION**

In the Article «Role of department of UNESCO in forming of psychology of interpersonality communication» is grounded teoretiko-methodological bases of forming high level of interpersonality communication of students of higher technical educational establishments; the problems of development of skills of interpersonality communication are analysed and the ways of its effective development are considered.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2012

УДК 159

*Б.І. Фурманець,
м. Харків, Україна*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ ВИВЧЕННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МАЛОЇ ГРУПИ**

Постановка проблеми та її актуальність. Із психологічної науки добре відомо те, що одним із провідних факторів життєдіяльності та розвитку людини є соціальне мікро-, макрооб'єднання у певні групи. Визначено, що групове обєднання сприяє не тільки цілеспрямованому, соціально-психологічному формуванню психології особистості та окремої групи, а й наповнює їх конкретним соціально-гуманним та організаційно-професійним змістом.

Саме до таких групових об'єднань відносяться студентські малі групи, які визначаються невеликою кількістю, від п'яти до десяти молодих людей інколи і більше, які постійно контактують між собою, мають спільну мету, групову студентську організацію, єдині постановчі завдання до навчання і практичного їх випробовування стосовно своєї майбутньої професії. Головна мета студєнських малих груп – оволодівати світоглядними, психологічними і професійними знаннями, вміннями і навичками і спрямовувати їх до майбутньої професійної діяльності.

В більшій мірі проблеми малої групи досліджує соціальна психологія, яка є однією із основних галузей психологічної науки. Хоча і інші галуззі, такі як педагогічна психологія, психологія праці, інженерна психологія вивчають

малі групи, привязуючи їх до визначеної професійної діяльності. У визначеній єдності ці науки розкривають суттєві закономірності групової поведінки і сумісної діяльності суб'єктів за умов їх професійної спрямованості, а також соціально-психологічні явища, що характеризують саме їх цілеспрямоване об'єднання.

Проблема вивчення психології студентських малих груп і особливостей їх функціонування у навчально-виховному процесі та соціально-професійному середовищі університету завжди було і залишається актуальним завданням.

Виклад основного матеріалу. Важливо підкреслити, що знання наявності соціально-психологічних і організаційно-професійних особливостей розвитку студентських малих груп допомагає викладачам, кураторам та іншим працівникам університету краще розуміти навчальну групоу поведінку, інтелектуальні дії навчаємих, дає їм можливість більш цілеспрямовано і конкретно впливати на професійне становлення майбутніх фахівців. Окрім цього, глибоке знання соціально-психологічних особливостей прояву та розвитку динаміки студентських відносин і спілкування у процесі навчання є, як свідчить досвід, необхідною передумовою більш успішної психолого-педагогічної взаємодії науково-педагогічних працівників університету зі студентами.

Особливості функціонування студентських малих груп в університетському середовищі та їх підпорядкування загальним навчально-нормативним вимогам і правилам поведінки є доказом визначеної складності їх вивчення. Досвідченні викладачі психологи й педагоги переконливо стверджують, що неможливо зрозуміти групову поведінку студентів, психологію студентських груп, не знаючи особливостей навчальних відносин, ділових та емоційних контактів, соціально-психологічної атмосфери в конкретній студентській малій групі. Одночасно вони висловлюють думку, що знання соціально-психологічних основ розвитку психології студентських малих груп полегшує викладачу, куратору здійснення оптимальних впливів і вербальних прийомів на групову поведінку як окремої особистості студента в складі навчальної групи, так і на всю студентську групу у цілому.

Відсутність подібних знань у науково-педагогічних працівників, як правило, посилює суб'єктивізм їх діяльності зі студентами, ускладнює особистосні відносини з ними, затруднює відверте спілкування з певною групою студентів щодо їх поведінки і відношення до навчання.

На думку досвідчених психологів, науково-педагогічним працівникам важливо, в першу чергу, добре розуміти та вміти аналізувати ті особливості малої студентської групи, які визначають її психологію. А саме: особливості міжособистісної взаємодії у студентських групах; визначення лідерських якостей у складі груп, рівноправність стосунків; діагностика психічного стану групи; спрямовність студентської групи до прояву загальногрупових цінностей і

норм групової поведінки; наявність групових навчально-творчих інтересів; участь у об'єктивному і чесному розподілу ролей самоврядування; вміння ідентифікувати себе з груповими зразками та ідеалами; уявлення про студентську групу як джерела подальшого розвитку особистостей студентів; розуміння кооперативної культурної взаємозалежності при її відтворенні; відчуття себе повноправним членом своєї групи та ін.

На думку тих же психологів стає очевидним, що науково-педагогічним працівникам важливо мати знання про ті психологічні особливості, які створюються в малих студентських групах, а саме:

- 1) наявність правильних уявлень студентів про соціально-психологічний склад своєї малої групи;
- 2) постановка та активне відтворення спільної мети та завдань;
- 3) проявлення емоційно-почуттєвих взаємин, розвиваючи на основі стійких симпатій;
- 4) взаємопідтримка і взаємодопомога у процесі навчання, практичних дій, які пов'язані з вивченням необхідних дисциплін;
- 5) виважена диференціація ролей між членами студентської групи;
- 6) організоване відпрацювання навчальних завдань щодо набуття необхідних професійних знань, вмінь і якостей;
- 7) чітке розуміння, що мала студентська група це сукупність добровільно об'єднаних індивідів, які в процесі кооперативної, навчально-практичної взаємодії задовольняють власні пізнавальні потреби та мотиви.

Такий підхід до розуміння соціально-психологічних особливостей дозволяє конкретніше вивчати малі студентські групи більше оптимально. Саме такий підхід можна бачити у працях відомих психологів (С. Д. Максименка, П. В. Мельника, Л. Д. Столяренка, С.Л.Салигіна, В. В. Ягупова та ін.).

Із аналізу праць цих та інших психологів стає зрозумілим, що вони дають визначення поняття «мала студентська група» в якійсь мірі, трохи, обмежено. Наприклад, поряд з характеристикою психології колективу, нерідко ототожнюється зміст малої групи. Автори, одночасно до психологічних характеристик колективів і груп відносять громадську думку, груповий настрій, колективні традиції і міжособистісні взаємини тощо.

Отже, подібна характеристика, як свідчить огляд наукових робіт, має непосредне відношення більш до психології колективу чим до групи.

Зв'язку з цим завдання науково-педагогічних працівників щодо розуміння психології студентської малої групи є досить не простим і вимагає більш чіткішого розуміння головних критеріїв її соціально-психологічної характеристики. Ними, в першу чергу, можуть бути: лідерство, ділові взаємини між студентами, неформальні контакти, емоційні міжособистісні почуття, роль і статус в групі, міжособистісний вибір, соціальне очікування, низка особистісних і групових якостей та інше.

Слід зауважити, що педагоги (куратори) як тимчасові науково-педагогічні керівники студентських малих груп нерідко тісно взаємодіють з ними. У зв'язку з цим вони не можуть обмежуватися тільки вивченням сутності групових характеристик, тому що, як показує практика, психологічна характеристика малої групи залежить від співвідношення між її показниками. Наприклад, між міжособистісною сумісністю і міжособистісним спілкуванням у студентській групі, з одного боку, і спільної діяльності — з іншого. Чи групова свідомість залежить від головної мети активного функціонування групи, при якому предмет спільної діяльності співвідноситься з процесом відвертого спілкування у складі групи, від якого члени цієї групи повинні отримувати певне задоволення. Подібне співвідношення групових показників стає основою розвитку студентської малої групи.

У ряді досліджень зафіксовано такий цікавий факт, що високоефективна, навчальна робота спостерігалася в таких студентських групах, де молоді люди почуттєво зрозуміли одне одного і добре усвідомлювали мету спільної навчальної діяльності. Це свідчить, що студентську малу групу слід вивчати з двох основних позицій: по-перше, з погляду емоційно-почуттєвої сумісності, тобто як особистість відчуває себе в ній: комфортно чи ні, та, по-друге, з погляду результатів спільної навчальної діяльності.

А тепер слід звернути увагу на те, що вивчення характеристики студентських малих груп має цілий ряд проблем як теоретичного, так і практичного характеру. Які це проблеми?

По-перше, необхідно чітко розуміти універсальне, всебічно визначене поняття «студентська мала група». На нашу думку — це група, в якій студентські взаємини добре усвідомлюються і виступають у формі безпосередньо незалежних, вільних особистісних відносин. На наш погляд, тут важливим моментом виступає трактування суспільних студентських взаємин, які опосередковані факторами спільної навчальної діяльності.

По-друге, необхідно чітко визначати багаторівневе поняття «студентська мала група».

У зв'язку з цим його визначення потребує розроблення соціально-психологічної проблематики групового розвитку, тобто таких групових атрибутів, як згуртованість, система групових норм і цінностей, групова сумісність, прогнозування поведінки особистості в малій групі та ін..

По-третє, студентська мала група найбільше стійке явище, так як визначається незначною кількістю контактуючих індивідів, об'єднаних спільними науково-теоретичними метою та завданнями. Можна говорити про нижню та верхню кількісні межі студентської малої групи. Згідно з думкою психологів-дослідників, студентська мала група розпочинається з незначної кількості осіб, починаючи з трьох-пяти. Визначаючи верхню кількісну межу малої групи, слід виходити з відповідності вимогам особливої професійної

підготовки за визначеною спеціальністю та встановлення безпосередніх особистісних ділових контактів між членами цієї невеликої групи.

Слід звертати увагу й на те, що студентські малі групи класифікуються за певними головними ознаками:

а) лабораторні та звичайні студентські групи. До перших належать групи, тимчасово створені для виконання експериментальних завдань у лабораторних умовах університету; до других — ті, що функціонують у реальних життєво-навчальних умовах;

б) за суспільним статусом студентські малі групи поділяють на формальні (офіційні, організовані) та неформальні (спонтанні, неофіційні). Ті й інші належать до категорії звичайних соціальних студентських груп. Формальні групи становлять собою елементарні осередки факультативної організації, виникнення яких зумовлене необхідністю реалізації відповідних навчальних завдань і функцій. Неформальні зароджуються стихійно, мимовільно, як у середині факультативного об'єднання, так і поза ним, у процесі проведення вільного часу студентами, їх спілкування, встановлення взаємних емоційних відносин;

в) за характером навчально-ділових контактів виділяють первинні (безпосередні контактні) і вторинні (немає постійних безпосередніх контактів) студентські малі групи.

Визначаючи соціально-психологічну характеристику студентської малої групи слід брати до уваги комплекс основних соціально-психологічних якостей, які в найбільшій мірі визначають зміст подібної характеристики. А саме: 1) інтегративність — міра єдності, згуртованості та спільності дій та відносин; 2) референтність — ступінь прийняття членами певної студентської групи групових норм і цінностей; 3) соціально-психологічний клімат, який визначає самопочуття кожної особистості в групі, задоволеність груповим об'єднанням, відчуття групового комфорту; 4) вільне визначення лідерства як ступіння зрілого впливу на групу, особливо при здійсненні групових завдань; 5) інтергрупова активність — міра активізації групою своїх цілей, можливостей і намірів. Подібна інтергрупова активність, у свою чергу, визначається додатковими показниками-якостями. Вони є наступні:

а) чітка спрямованість групи до плідного навчання, яка залежить від соціальної цінності та мети, мотивів діяльності, ціннісних орієнтацій і групових нормативних потреб;

б) організованість — реальна здатність групи до самоуправління, тобто відтворення самоорганізації (забезпечення внутрішнього в групі порядку та психічної саморегуляції (програма відтворення активності зосередженості та впевненості));

в) інтелектуальна комунікативність — характер міжособистісного сприймання мислення кожного як групового, проява поєднаних спеціальних здібностей і налагодження взаєморозуміння;

г) емоційна комунікативність — міжособистісне емоційне переживання повідомлень про досягнення у групі і певні прорахунки, переважаючи позитивний емоційний настрій студентської групи;

д) вольова комунікативність — здатність групи протистояти труднощам і перешкодам, організоване їх подолання, стресостійкість у складних навчальних ситуаціях, надійність спільної діяльності.

До характеристики студентської малої групи з метою соціально-психологічного аналізу її структури слід відносити особливості стосунків між її членами: офіційні взаємини, які називають каналами групової комунікації, та неофіційні стосунки, залежні від психологічного клімату; групову нормативну поведінку, якої додержуються більшість студентів цієї групи (групові норми, звичаї та правила поведінки); групові процеси (пізнавальні чи інтелектуальні, вольові та емоційні, рівні її розвитку).

Практика психологічної роботи досвідчених науково-педагогічних працівників з студентськими малими групами показує, що знання розглянутих групових соціально-психологічних особливостей, якостей, складових, як у своїй єдності визначають характеристику студентської малої групи допомагає досягненню ефективності у навчально-практичній роботі зі студентами. Їх розуміння також допомагає формуванню здорового соціально-психологічного клімату у студентській малій групі - як передумови підтримання більш якісного рівня навчання майбутніх фахівців.

При цьому слід звертати увагу на основні змістовні моменти спільної навчальної діяльності, які сприяють більш повному розвитку соціально – психологічної характеристики студентської малої групи.

Науково-педагогічним працівникам дуже важливо розуміти процес розвитку студентської малої групи, передумов і механізмів її переходу від одного якісного стану в інший на кожному курсі навчання. Знання цих змістовних положень становлення студентської малої групи допомагає педагогу чи наставнику цілеспрямовано і більш конкретно організувати пізнавально-теоретичну роботу на даному курсі певного факультету.

Практика педагогічно-виховної діяльності свідчить, що добре розвинута в психологічному відношенні і краще організована студентська мала група завжди діє ефективно, впевнено та надійно у навчальному процесі. Тобто, ефективна спільна навчальна діяльність студентів малої групи взаємообумовлена її якісною, постійною соціально-психологічною і організаційною характеристикою.

На думку психологів, головним фактором, обумовлюючи постійність, стійкість подібних характеристик є психічний стан студентської малої групи, який визначається її діловитістю, впевненістю, бадьорістю і зібраністю.

Центральним, змістовним показником студентської малої групи вважається саме конкретна, якісна навчальна та організаційна діяльність, що відтворюється в залежності від змісту її соціально-психологічної характеристики.

По суті справи, цей показник визначає своєрідність психологічних стосунків у групі в процесі спільної навчальної діяльності. Ці стосунки мають три наступні особливості. Перший визначає позитивне ставлення кожного студента до групової навчальної і організаційної діяльності, її мети, завдань, принципів, на яких вона ґрунтується її професійне становлення як майбутніх фахівців. Друга особливість визначає міжособистісні стосунки, опосередковані змістом і якістю спрямованістю на кожного студента як повноправного члена своєї групи. Третя особливість характеризується частковими міжособистісними стосунками, коли спільна навчальна діяльність та загальногрупові цінності не виступають як провідний фактор, що опосередковує особистісні контакти студентів..

Психологи-дослідники аналізують декілька моделей студентської малої групи, які повинен ураховувати педагоги і наставники, організуючи групи до виконання начальних завдань, наприклад, для участі у науково-практичній конференції. Перша модель має назву група-конгломерат — це відабрана сукупність певної кількості студентів, які раніше не товаришували між собою, але повинні опинитися в одному просторі в один і той самий час. Встановлено, що початковий рівень їх організаційної діяльності буде низьким. Більш показовим буде середній рівень, у другій моделі - асоціації, де студенти об'єднані спільною метою при якій актуалізація одного з них притягує іншого, хоча зв'язки ще не скоординовані та інколи відокремлені. Але при цій моделі з'являються перші ознаки тіснішого групового спілкування та настрою. Саме в цей час у такій групі постійно потребується лідер, який може забезпечити активніше її об'єднання. При цьому особистісні стосунки налагоджуються досить швидко, але лише у вигляді емоційної припустимості, вони ще не опосередковуються змістом навчальної діяльності.

Третя модель - група-кооперація. Вона характеризується чітко вираженою єдністю дій студентів малої групи, спільністю поглядів на основні її цінності, прагненням до більш плідної навчальної діяльності. Крім цього, вона відрізняється організаційною структурою, високим рівнем групової підготовленості до семінарсько-практичних занять. Міжособистісні стосунки і групове спілкування мають виразливий діловий характер, підпорядковані досягненню кращого результату в розв'язанні конкретного групового завдання.

За характером і формами організації спільної навчальної діяльності аналізують основні соціально-психологічні показники розвитку студентської малої групи.

Характерною першим показником розвитку студентської малої групи виступає її згуртованість, яка виявляється в тому, що всі зусилля студентів поєднані прагненням досягти соціально-професійної мети у навчанні. Вона сприяє успішному виконанню навчальної діяльності.

Деякі психологи-дослідники визначають згуртованість як ціннісну орієнтаційну єдність, яка має вигляд характеристики системи внутрішньо групових стосунків, що виявляє ступінь збігу оцінок, настанов і позицій групи (осіб, завдань, ідей, подій), найбільш важливих для групи в цілому. Така згуртованість визначається перш за все близькістю оцінок в духовній, пізнавальній, емоційній і діловій сферах, у поєднаному підході до виконання мети і завдань навчальної діяльності.

У зв'язку з цим цілком обґрунтоване може бути запроваджене поняття «емоційно-ціннісна єдність» студентської малої групи, яке відображає ступінь емоційного єднання студентів певної групи. Якщо емоційно-ціннісні орієнтації таких неформальних мікрогруп збігаються з метою спільної навчальної діяльності, ми говоримо про мікрогрупи позитивного спрямування, а в протилежному разі — негативного спрямування.

Другим соціально-психологічним показником розвитку студентської малої групи є оптимістичний соціально-психологічний клімат (СПК), під яким розуміють панівні, відносно стійкі настрої та позитивні судження студентів, що відображають основу її загальної характеристики.

Оптимістичний СПК можна розглядати як результат найкращої групової єдності, що характеризується задоволеністю і безконфліктністю життєдіяльності студентської малої групи, дружнім спілкуванням. СПК виражається у стійкому прояву наступних критеріїв: зрозумілими міжособистісними стосунками; міжособистісною культурою відносин; стилем студентського самоврядування; груповими якостями та ін.

Наступним соціально-психологічним показником розвитку студентської малої групи колективу є його адекватна потенційна ефективність. Цей показник характеризується творчою здатністю до самоорганізації, самоуправління, самовдосконалення й зумовлений сприятливими умовами для виявлення здібностей кожного студента, взаємною відповідальністю, взаємовиручкою та взаємним доповненням. Потенційна ефективність студентської малої групи повністю виявляється у взаємній підтримці, злагодженості, взаємодопомозі, виконанні в разі потреби сумісних функцій у діловій справі.

Отже, науково-педагогічні працівники у навчально-виховному процесі мають справу з різними рівнями розвитку соціально-психологічних характеристик студентських малих груп. Знання соціально-психологічних характеристик

студентських соціальних об'єднань, допомагають їм глибше та змістовніше організувати свою педагогічну діяльність із навчання та виховання студентського складу.

Спираючись на попередньо викладений матеріал можна казати, що значущість студентських малих груп полягає передусім у тому, що вони є основою організації навчально-виховного процесу в ВНЗ. Розуміючи цю надто важливу закономірність, науково-педагогічні працівники повинні вміти аналізувати основні етапи розвитку подібних груп, складати відповідну програму і план їх вивчення.

Аналіз науково – теоретичних, практичних підходів психологів до цієї проблеми і досвіду психологічно-педагогічної роботи дозволяє визначити три основних етапи вивчення студентських малих груп.

Перший полягає в тому, що успішний розвиток і ефективна навчальна діяльність студентських малих груп залежить від своєчасного врахування та формування в їх змісті вагомих соціально – психологічних особливостей, якостей і показників.

На цьому етапі визначається наступне: своєчасно проаналізовані соціально психологічні ознаки характеристики студентських малих груп до початку навчально-виховного процесу з основною її вдосконалення.

Другий етап особливий тим, що розвиток соціально – психологічних ознак хаактеризуючих зміст студентських малих груп потребує врахуванні сучасних вимог до їх якостей, що сприяють ефективності функціональної навчальної діяльності. До таких якостей, в першу чергу, відносяться: дружність, товариськість, комунікативність, міжособистісна привабливість, конформність, спілкуваність, інтерактивність, перцептивність, взаємовпливовість та ін. Більшість психологів-фахівців підкреслюють, що саме ці важливі якості повинні бути у центрі уваги педагога чи наставника під час проведення ними навчально-виховної та психолого-педагогічної роботи з студентськими малими групами.

Третій етап полягає у тому, що формування групових соціально – психологічних характеристик повинно здійснюватися адекватно навчально–практичній діяльності в умовах ВНЗ. Ця обставина вимагає від всіх науково-педагогічних працівників, на цьому етапі, під час навчальної діяльності проводити заходи з посилення кращої адаптації студентських малих груп до складних умов опанування майбутньої професії, забезпечення психологічного її супроводу, психологічного консультування, особливо підтримки психічного та фізичного настрою у всіх малих групах студентів.

Таким чином, викладені основні етапи психолого-педагогічного вивчення студентських малих груп свідчать про необхідність проведення цілеспрямованої і системно-організаційної роботи з цієї надто важливої проблеми з обов'язковим врахуванням умов і рекомендацій, які надані у статті.

Звісно, щоб ефективно проводити педагогічно-психологічну роботу з вивчення студентських малих груп науково-педагогічним працівникам необхідно мати програму з цієї проблеми і дотримуватися умов її виконання. На думку психологів, подібна програма, включає до себе основну мету, низку важливих завдань і основні соціально-психологічні особливості, які характеризують зміст студентської малої групи.

Виходячи з психолого-педагогічного досвіду, на нашу думку, педагог чи куратор може до подібної програми включити з метою виконання, наступні, основні положення:

- визначення особливостей і напрямів вдосконалення соціально – психологічної характеристики студентських малих груп;
- створення ефективних умов соціально – психологічного і організаційно – професійного подальшого розвитку змісту студентських малих груп за рахунок ефективної, педагогічно-психологічної роботи ними;
- визначення методів, прийомів та засобів (методик) системної об'єктивної оцінки соціально-психологічних якостей та професійних можливостей студентських малих груп з якими безпосередньо працюють педагоги та куратори;
- оперативний аналіз напрямів, змісту та методів проведення ефективної педагогічно-психологічної роботи, спрямованої, в першу чергу, на згуртованість студентської малої групи в процесі навчально-виховного процесу.

Досвід переконливо свідчить про те, що системна реалізація названих основних положень можливої програми у навчально-виховному процесі визначено помітно підвищує стабільність, згуртованість і моральну атмосферу будь-якої студентської малої групи та покращує показники її навчальної діяльності.

Висновки. 1. Розглянуті основні соціально-психологічні особливості характеристики студентської групи, етапи, процедура її психологічного вивчення у навчально-виховному процесі визначено. Її зміст свідчить про те, що науково-педагогічним працівникам слід уділяти особливу увагу аналізу цієї проблеми в ході педагогічної роботи з студентським складом. 2. Системе і якісне вивчення соціально-психологічної характеристики студентських малих груп є важливою умовою ефективної, спільної діяльності з ними викладачів, кураторів вищого навчального закладу.

Література. Любен Десев. Психологія малих груп. - М.: «Прогрес», 1979. – 184с. Л. Д. Столяренко. Основи психології. Р/н.Д. «Фенікс». 1997. - 736с. Соціально-психологічна характеристика малої соціальної групи. В кн. В. Ягупов. Військова психологія. – Київ «Тандем». 2004.-665с. Большая психологическая энциклопедия.- М.: Эксмо, 2007. -544с.

Bibliography (transliterated): Ljuben Desev. Psihologija malih grup. - M.: «Progres», 1979. – 184s. L. D. Stoljarenko. Osnovi psihologii. R/n.D. «Feniks». 1997. -736s. Social'no-psihologichna harakteristika maloї social'noї grupi. V kn. V. Jagupov. Vijs'kova psihologija. – Kiiiv «Tandem». 2004.-665s. Bol'shaja psihologicheskaja jenciklopedija.- M.: Jeksmo, 2007. -544s.

Фурманець Б.І.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ ВИВЧЕННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МАЛОЇ ГРУПИ**

В статті розкрито соціально-психологічну характеристику студентської малої групи в контексті педагогічно-психологічної роботи науково-педагогічних працівників з нею у ВНЗ. Знання, останніми цієї проблеми, сприяє підвищенню якості навчання і поведінки студентських груп.

Фурманець Б.И.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И УСЛОВИЯ ИЗУЧЕНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МАЛОЙ ГРУППЫ

В статье раскрыты социально-психологическую характеристику студенческой малой группы в контексте педагогически-психологической работы научно-педагогических работников с ней в вузах. Знания, последним этой проблемы, способствует повышению качества обучения и поведения студенческих групп

Furmanets B.I.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES AND CONDITIONS-OF STUDY OF THE STUDENT OF A SMALL GROUP

The article includes analysis of socio-psychological characteristics of students-d small group in the context of pedagogical-psychological work of on-the-scientific-pedagogical workers with her in the universities.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2012

УДК 159

*Підбуцька Н.В., Курявська О.М.,
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми. Особливого значення в часи соціально-економічного перетворення в усіх сферах суспільного життя набуває вдосконалення підготовки студентів-майбутніх фахівців. Однак педагогічна практика вказує на те, що ситуація у сфері гуманітарної освіти сьогодні досить суперечлива і складна. Спостерігається зниження рівня гуманітарної культури молоді, яка супроводжується інтенсивною переорієнтацією суспільної свідомості студентства з духовних, гуманітарних цінностей на цінності матеріального характеру. Зниження показників духовного життя суспільства, втрата позицій гуманізації, загальнолюдських цінностей значною мірою впливає на мотивацію навчання студентів. Мотивація студентів до навчання є однією з основних складових навчально-виховного процесу. Сучасне суспільство ставить до випускника вищого навчального закладу особливі вимоги, серед яких важливе місце